

**TÜRKİYE’DE MESLEK YÜKSEKOKULU FİZYOTERAPİ ÖNLİSANS
PROGRAMLARININ İNCELENMESİ VE MÜFREDAT ANALİZİ**
**Investigation and Curriculum Analysis of Physiotherapy Associate Programs in
Vocational High Schools in Turkey**

Mesut ARSLAN¹ Esra PEHLİVAN²

¹Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Gümüşhane
²Sağlık Bilimleri Üniversite, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul

Geliş Tarihi / Received: 21.04.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 07.10.2020

Yayın Tarihi / Published: 30.11.2020

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki Fizyoterapi önlisans programlarının incelenmesi ve müfredat analizinin yapılmasıdır. ‘TC Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)’ ve ‘Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)’ web sayfaları taranarak ülkemizde kurulmuş olan devlet ve vakıf üniversitelerindeki fizyoterapi önlisans programları irdelenmiştir. Fizyoterapi programlarına öğrenci aldıkları tarih, 2013 ve 2018 kontenjan sayıları, öğretim elemanı sayıları, ders müfredatları incelenmiş ve veriler yüzde ve oranlar şeklinde dökümanite edilmiştir. Yaptığımız veri taramasında, Fizyoterapi ön lisans programlarının 38’inin (%42,6) 2013 yılı ve öncesinde, 58’inin (57,4%) 2013 sonrasında açıldığı görülmektedir. Bu okullardaki kontenjan sayıları 2013 yılında 1605, 2018 yılında 5827’dir. 2018 yılı öğretim elemanı sayısı 26 (25,7%) okulda 2 ve altındayken, Fizyoterapist öğretim elemanı sayısı 51 (50,5%) okulda 2 ve altındadır. Ders müfredatları incelendiğinde ise ölçme değerlendirme derslerinin %64,4 okulda ve rehabilitasyon derslerinin %79,2 okulda olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlara göre Türkiye’de Fizyoterapi teknikerliği ön lisans programlarında yetersiz öğretim elemanı sayıları ve program müfredatlarında da standardizasyon eksikliği bulunmaktadır. Programın meslek tanımına uygun olarak düzenlenmesi ve öğretim elemanı sayılarının artırılması gerektiğini düşünüyoruz.

Anahtar kelimeler: Eğitim, Fizyoterapi, Müfredat, Önlisans

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the Physiotherapy associate programs in Turkey and make curriculum analysis. By the scanning of ‘TR Center of Evaluation, Program Selection and Placement (ÖSYM)’ and ‘Higher Education Council (YOK)’ web pages, Physiotherapy associate degree programs in state and foundation universities established in our country were scrutinized. The dates that students were admitted to Physiotherapy programs, 2013 and 2018 quota numbers, number of lecturers, course curricula have been examined, and the data have been documented as percentages and rates. In our data scanning, it is seen that 38 (42.6%) of Physiotherapy associate degree programs were opened in 2013 and before, 58 (57.4%) were opened after 2013. The quota numbers in these schools are 1605 by the year 2013 and 5827 by the year 2018. While the number of lecturers in 2018 is 2 or below in 26 (25.7%) schools, the number of Physiotherapist lecturers is 2 and below in 51 (50.5%) schools. When the curriculums were examined, it has been determined that assessment and evaluation courses were in 64.4% of schools and rehabilitation courses were in 79.2% of schools. According to the obtained results of our study, there is an insufficient number of faculty members in Physiotherapy technician associate degree programs in Turkey and there is a lack of standardization in their curriculum. We think that the program should be organized in accordance with the profession definition and the number of faculty members should be increased.

Keywords: Associate Degree, Curriculum, Education, Physiotherapy

GİRİŞ

Fizyoterapi teknikerliği programları, son yıllarda açılan onlarca meslek yüksekokulunda yer alan programlardan biridir. ‘International Standard Classification of Occupations (ISCO)’ ın tanımına göre; Fizyoterapi teknisyenleri ve yardımcıları (ISCO kodu:3255); yaralanma, hastalık veya bozukluk ile fonksiyonel hareketin tehdit edildiği durumlarda hastalara fiziksel terapötik tedaviler sunar. Hastaları fiziksel destek cihazlarına uyarlar ve manuel tedavileri, elektriksel modalite tedavilerini, ultrason ve diğer fizik tedavileri uygular ve izlerler. Terapiler genellikle bir fizyoterapist veya başka bir sağlık profesyoneli tarafından belirlenen rehabilitasyon planlarına göre sağlanmaktadır (Office, 2012).

Ülkemizde ise Sağlık Bakanlığı tarafından Fizyoterapi teknikerinin meslek tanımında, fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzmanı veya fizyoterapist gözetiminde fizik tedavi ve temel tıbbi egzersizlerinin uygulanmasında yardımcı olur, fizyoterapi sırasında, istenmeyen durumların oluşması halinde ilgili kayıtları tutup gerekli önlemlerin alınmasına yardımcı olur, fizyoterapi sürecinde hasta ve çalışan güvenliği açısından gerekli tedbirleri alır, fizyoterapi uygulamaları çerçevesinde, sağlığın geliştirilmesi programlarına katılır şeklinde ifade edilmiştir (Gazete, 2014).

Amerika’da 1960’larda yaşlı nüfusun artmasıyla fizyoterapistlere talep yükselmeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak Amerika Fizik Tedavi Derneği (APTA) fizyoterapi asistanlığının oluşturulması için bir stratejik plan belirlemiştir. Bu plan dahilinde APTA’nın, fizyoterapi teknikerliğinin eğitim programlarının standartlarını oluşturması ve görev tanımlarının yapılması hedeflenmekte, fizyoterapist ve fizyoterapi teknikeri arasında denetleyici bir ilişki olmasının gerektiği bildirilmekteydi. Fizyoterapi Teknikeri, “Fizyoterapist Teknikeri” olarak 1969 yılında değiştirildi (Erhan, 2017). İlk 15 Fizyoterapist Teknikeri 1969 yılında önlisans olarak mezun oldu. Aynı zamanda APTA Fizyoterapist Teknikerlerine üyelik sundu. Fizyoterapist Teknikerleri, 1989 yılında kendi derneklerini kurdular (Özdiñler, 2018).

Türkiye’de de fizyoterapi ve rehabilitasyon mesleği giderek gelişmekte ve yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda fizyoterapi lisans programlarının yanında ön lisans program sayısı da her geçen yıl artmaktadır. Mesleğin artan bir hızla yaygınlaşması, eğitim programlarının gözden geçirilmesi ve başarısının sorgulanmasını gündeme getirmiştir. Fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitiminin başarısı standart uygulanan, ölçülebilir ve geliştirilebilir gerçekçi bir eğitim müfredatının hazırlanması ile mümkündür (Gürses, Alemdaroğlu, ve Tanriverdi, 2014). Ülkemizdeki literatüre bakıldığında, Türkiye’de

fizyoterapi ön lisans programları için geliştirilmiş ortak bir müfredata yada eğitim programını kapsayan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca yurt dışındaki üniversitelerde de farklı ders müfredatları bulunmaktadır (College, 2020; College, 2020). Buna ek olarak ülkemizde Fizyoterapi Teknikerliği Derneği tarafından önerilen bir ders müfredatına rastlanmamıştır.

Çalışmamızın amacı Türkiye’deki Fizyoterapi önlisans programlarının incelenmesi, müfredat analizinin yapılması ve meslek yüksekokullarında standart ve ihtiyaçları karşılayabilecek müfredatların oluşturulmasına yardımcı olmaktır.

GEREKÇE VE YÖNTEM

Bu araştırma Türkiye’deki Fizyoterapi önlisans programlarının incelenmesi ve müfredat analizinin yapılması amacıyla planlanan kesitsel bir çalışmadır.

Çalışmamızda T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) ve Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) web sayfası taranarak, ülkemizde kurulmuş olan devlet ve vakıf üniversitelerindeki fizyoterapi önlisans programları incelendi. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi ve YÖK web sayfasından bu üniversitelerin 2013 ve 2018 kontenjanları ve boş kontenjan sayıları tespit edildi (ÖSYM, 2013; YÖK, 2018). Çalışmanın yapıldığı yıl (2018) ile 5 yıl öncesine (2013) ait verilerin karşılaştırılmasına olanak sağlandı. Üniversitelerin web sayfalarından fizyoterapi programlarına öğrenci aldığı tarih, ders müfredatları ve öğretim elemanı sayıları dökümanete edildi. Ders müfredatlarındaki dersler zorunlu ve seçmeli meslek dersleri olarak ikiye ayrıldı. Alan dışı ortak dersler (Türk dili, İnkılap tarihi, İngilizce vb.) çalışmaya dahil edilmedi. Akademik kadrolardaki toplam öğretim elemanı sayıları ve fizyoterapist kökenli öğretim elemanı sayıları belirlendi.

Çalışmanın Etik Yönü: Çalışmamıza Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 24.04.2019 tarih ve 2019/4 sayı ile etik kurul alınmıştır.

İstatistiksel Analiz: Çalışmamızda toplanan verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences Version IBM Statistic 22. Chicago, IL, USA) istatistiksel analiz programı kullanıldı. Ölçümle belirtilen değişkenlerden tanımlayıcı istatistikler yüzdelikler, ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum biçiminde ifade edildi.

BULGULAR

Türkiye’de Fizyoterapi ön lisans programı olarak aktif öğrenci alan 58 devlet ve 43 özel üniversitede olmak toplam 101 program bulunmaktadır. Bu üniversiteler Ek 1’de gösterilmektedir.

Türkiye’deki üniversitelerin fizyoterapi programına öğrenci aldığı yıla göre dağılımları incelendiğinde bu üniversitelerin 38’i (37.6%) 2013 yılı ve öncesinde, 58’i (57,4%) 2013 sonrasında açıldığı görülmektedir. Beş (5%) tane üniversitenin program bilgilerine web sayfalarından ulaşılamamıştır. Türkiye’deki üniversitelerin fizyoterapi programına öğrenci aldığı yıla göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Türkiye’deki Üniversitelerin Fizyoterapi Programına Öğrenci Aldığı Yıla Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
2013 ve öncesi	38	37,6
2013 sonrası	58	57,4
Toplam	96	95,0

Fizyoterapi ön lisans programlarında 2013 yılında 1605 kontenjan bulunurken, 2018 yılında 5827 kontenjana çıkmıştır. Ayrıca 2013 yılında kontenjanların tamamı dolarken, 2018 yılında 751 boş kontenjan olduğunu bulunmuştur. Fizyoterapi ön lisans programındaki kontenjan sayısı Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Fizyoterapi Ön Lisans Programı 2013 ve 2018 Yılı Kontenjan Sayısı Dağılımı

	2013 Kontenjan Sayısı	2013 Boş Kontenjan Sayısı	2018 Kontenjan Sayısı	2018 Boş Kontenjan Sayısı
Devlet	865	0	3533	316
Özel	740	0	2294	435
Toplam	1605	0	5827	751

Fizyoterapi ön lisans programlarındaki 2018 yılı öğretim elemanı sayıları incelendiğinde 26 (25,7%) okulda 2 ve altındayken, Fizyoterapist öğretim elemanı sayısı ise 51 (50,5%) okulda 2 ve altında olduğu tespit edilmiştir. Fizyoterapi ön lisans programlarındaki Fizyoterapist öğretim elemanı sayıları ise Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. 2018 Yılı Fizyoterapi Ön Lisans Programlarındaki Fizyoterapist Öğretim Elemanı Sayılarının Dağılımı

	Öğretim Elemanı Sayısı		Fizyoterapist Öğretim Elemanı Sayısı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
2 ve altı	26	25,7	51	50,5
2 üstü	71	70,3	46	45,5
Toplam	97	96,0	97	96

Türkiye’deki fizyoterapi ön lisans programlarının 91’inin ders müfredatlarına ulaşılırken, 10 programın verilerine üniversite web sayfalarından ulaşılamadı. Verilerine ulaşılabilen üniversitelerin temel ve rehabilitasyon derslerinin varlığı, frekans ve yüzdeleri Tablo 4’de gösterilmektedir.

Tablo 4. Fizyoterapi Ön Lisans Programlarında Bulunan Temel ve Rehabilitasyon Dersleri

Fizyoterapi Ön Lisans Programlarında Bulunan Temel Dersler			
Dersler		Frekans	Yüzde
Anatomi	Var	91	90,1
	Yok	0	0
Fizyoloji	Var	91	90,1
	Yok	0	0
Temel Dersler	Var	91	90,1
	Yok	0	0
Isı Işık Hidroterapi	Var	91	90,1
	Yok	0	0
Elektroterapi	Var	88	87,1
	Yok	3	3
Masaj Teknikleri	Var	88	87,1
	Yok	3	3
Kinezyoloji- Biyomekanik	Var	80	79,2
	Yok	11	10,9
Psikoloji-Sosyoloji	Var	79	78,2
	Yok	12	11,9
Tedavi Hareketleri	Var	41	40,6
	Yok	50	49,5
Temel Ölçme ve Değerlendirme	Var	65	64,4
	Yok	26	25,7
Staj	Var	56	55,4
	Yok	35	34,7
Klinik Uygulama	Var	70	69,3
	Yok	21	20,8
Tıp Dersleri	Var	71	70,3
	Yok	20	19,8
Beslenme İlkeleri	Var	43	42,6
	Yok	48	47,5
İlk Yardım	Var	83	82,2
	Yok	8	7,9
Engelli Bakım	Var	29	28,7
	Yok	62	61,4
Sosyal Dersler	Var	30	29,7
	Yok	61	60,4
Üst Düzey Dersler	Var	42	41,6
	Yok	49	48,5
Halk Sağlığı	Var	40	39,6
	Yok	51	50,5
Diğer Dersler	Var	71	70,3
	Yok	20	19,8
Fizyoterapi Ön Lisans Programlarında Bulunan Rehabilitasyon Dersleri			
Dersler		Frekans	Yüzde
Protez-Ortez Rehabilitasyonu	Var	63	62,4
	Yok	28	27,7
İş Uğraşı Terapisi	Var	36	35,6
	Yok	55	54,5
Nörolojik Rehabilitasyon	Var	47	46,5
	Yok	44	43,6
Ortopedik Rehabilitasyon	Var	48	47,5
	Yok	43	42,6
Romatolojik Rehabilitasyon	Var	45	44,6
	Yok	46	45,5
Pediyatrik Rehabilitasyon	Var	35	34,7

	Yok	56	55,4
Kardiyopulmoner	Var	27	26,7
Rehabilitasyon	Yok	64	63,4
Sporcu Rehabilitasyonu	Var	9	8,9
	Yok	82	81,2
Geriatrik Rehabilitasyon	Var	16	15,8
	Yok	75	74,3

TARTIŞMA

Çalışmamızdan elde edilen verilere göre 2013 yılından 2018 yılına değin Fizyoterapi önlisans programı bulunan üniversite sayısının aynı zamanda bu üniversitelerdeki kontenjan sayısının da yüksek oranda arttığı gözlenmektedir. Bu durum yeterli donanım ve öğretim elemanına sahip olmayan üniversitelerin çoğalmasına ve bu okullarda fizyoterapi teknikeri yetiştirmekle ilgili problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ayrıca kontenjan sayısının bu kadar artmasının işsiz Fizyoterapi teknikeri sayısını her yıl yeni mezunlar ile arttıracığı aşikârdır. Diğer taraftan okul müfredatlarındaki çeşitlilik, standardizasyon eksikliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca ülkemizdeki Fizyoterapi Teknikerliği Derneği tarafından önerilen bir ders müfredatına rastlanmamıştır. Bu konuda gerekli çalışmaların acilen yapılarak ortak çekirdek bir müfredatın oluşturulması ve meslek sınırlarının tam olarak ortaya konduğu bir eğitim içeriğinin öğrencilere verilmesi gerekmektedir.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), bir fizyoterapi ön lisans programının açılması için 3 öğretim elemanı gerektiğini belirtmektedir. Fakat fizyoterapi ön lisans programlarındaki öğretim elemanı sayıları incelendiğinde birçok okulda yeterli olmadığı gözlenirken, fizyoterapist öğretim elemanı sayısının yetersiz olduğu okul sayısının daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca bazı okullarda çok az ya da hiç fizyoterapist öğretim elemanının olmaması bu okullardaki aday fizyoterapi teknikerlerinin, mesleğin gerektirdiği temel bilgi ve becerileri edinmeden mezun olduğu düşündürmektedir. Bu durumun halk sağlığı açısından risk teşkil ettiğini düşünmekteyiz.

Türkiye’deki Fizyoterapi ön lisans programlarının müfredatına bakıldığında içerikleri aynı fakat isimleri farklı olan dersler bulunmaktadır. Bu isim kargaşası nedeniyle öğrencilerin öğrenim sırasında ve mezun olduktan sonra problem yaşamaları potansiyeli mevcuttur. Konu ile ilişkili dersler Ek 2’de gösterilmektedir. Yakın zamanda YÖK tarafından içerikleri aynı fakat isimleri farklı olan programlar ile ilgili bir çalışma yapılmıştır (YÖK, 2020). Benzer çalışmanın program müfredatlarına yönelik yapılması gerekmektedir.

Fizyoterapi teknikerliği meslek tanımında hasta değerlendirmesi yer almamaktadır. Ön lisans programlarının müfredatları incelendiğinde çoğu okulda Temel Ölçme ve

Değerlendirme derslerinin olduğu görülmektedir. Meslek tanımında olmadığı halde değerlendirme içerikli derslerin öğrencilere verilmesi, mesleğin klinik uygulamalarında farklı beklentiler yaratmakta ve kafa karışıklığı yaratmaktadır. Benzer durum rehabilitasyon dersleri için de geçerlidir. Özellikle Rehabilitasyon derslerinin programlarda yer alması tartışmalı bir konudur. Rehabilitasyon uygulamalarına yardımcı bir sağlık profesyoneli olması dolayısıyla rehabilitasyon içerikleri hakkında genel bilgiye sahip olunması makul bir durum olmakla birlikte, rehabilitasyon derslerinin ön lisans programı dahilinde verilmesi, ileride mesleki etik ihlallere yol açma potansiyelini akıllara gelmektedir. Bu problemlerin yaşanmaması adına belli standartlarda ders müfredatlarının oluşturulması ve Fizyoterapi Teknikerliği meslek tanımına uygun olarak düzenlenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Türkiye’deki Fizyoterapi Ön lisans programlarının kontenjanlarına sınırlandırma getirilmelidir.
2. Bu programlarda yeterli sayıda öğretim elemanı ve fizyoterapist öğretim elemanı bulundurulmalıdır.
3. Bu programlarda meslek tanımına uygun olarak standart ders müfredatlarının oluşturulması gerekmektedir.

Teşekkür

Çalışma sürecinde katkılarını esirgemeyen Prof. Dr. Tülin DÜGER ve Dr. Öğr. Üyesi Hatice Reyhan ÖZGÖBEK hocalarıma teşekkür ediyorum.

KAYNAKLAR

- Erhan, B. (2017). *Fizyoterapi Mesleğinin Gelişimi*. In B. Erhan (Ed.), *Fizyoterapi Teknikerleri için Fizyoterapiye Giriş* (pp. 13-14). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri Tic. Ltd. Şti.
- Gazete, R. (2014). *Sağlık meslek mensupları ile sağlık hizmetlerinde çalışan diğer meslek mensuplarının iş ve görev tanımlarına dair yönetmelik*.
- Gürses, H. N., Alemdaroğlu, İ., Tanriverdi, M. (2014). *Türkiye’de Fizyoterapi ve rehabilitasyon fakülte bölümü/yüksekokullarının incelenmesi ve müfredat analizi*. *Türk Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi/Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 25(1), 3.
- Office, I. L. (2012). *International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08): Structure, group definitions and correspondence tables: International Labour Office*.
- ÖSYM. (2013). *ÖSYS: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi*. 26 Haziran 2019 tarihinde <https://www.osym.gov.tr/TR,922/2013-osys-yerlestirme-sonuclarina-iliskin-sayisal-bilgiler.html> adresinden erişildi.

Özdingler, A. R. (2018). *Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Mesleğinin Tarihçesi*. In A. R. ÖZDİNÇLER (Ed.), *Fizyoterapi ve Rehabilitasyona Giriş* (pp. 8). İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık Ltd. Şti.

YÖK. (2018). *Fizyoterapi Programı Bulunan Tüm Üniversiteler*. 26 Haziran 2019
<https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans-program.php?b=30177> adresinden erişildi.

YÖK. (2020). 25.12.2019 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısı.
https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/2020-2021-den-itibaren-onlisans-program-adlari/2020-2021-yilindan-itibaren-uygulanacak-yeni-onlisans-program-adlari.pdf